

DELAVSKA PRAVICA

Glasiilo krščanskega delovnega ljudstva

Izbaja vsak četrtek pop. v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1-50 — Cena: na 1 mesec Din 5-00, na četrt leta Din 15-00, na pol leta Din 30-00, na inozemstvo Din 7-00 (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglas, reklamacije in naročila na upravo Delavskega zbornice, Miklošičeva cesta 23, I. nad. Telefon 2366. Štev. čekovnega računa 14.999

Joško Rozman:

Ob desetletnici Krekov h družin

Na praznik sv. Jožefa, tesarja delavca, smo se namenili praznovati tudi jubilej 10letnega obstoja in delovanja Centralne Krekovih družin.

Prvo desetletje je za nami. Naš mladinski pokret se je uveljavil. Vsi dvomi in ugovori o potrebi lastnega kulturnega torišča naše delavske mladine, so morali utihniti. Razvoj tega mladega gibanja je pokazal toliko aktivnosti, delavnosti in borbenosti, da sta vsak dvom in kritika, ki bi jemala pravico do življenja, že v naprej izključena. Pa predolga bi bila naša povest, ako bi hoteli opisati vse. Sem in tja je bila tudi vesela, po veliki večini pa temna in težka, kot je pač življenje delavske mladine. Pa kaj bi hodili v vse podrobnosti. Deset let nam je marsikaj izpililo in dalo, kar z uspehom uporabljamo pri našem kulturnem delu. Mnogo poizkusov, kakor tudi posameznih borcev se nam je v teku prvega desetletja izgubilo. Pa saj je pri ljudeh vedno tako. Sicer pa osebe niso gibanja, niti pokreti. Duh je, ki vodi in oživlja. Mnogo jih je med nami, ki so po letih stari, toda mladi po duhu, vsak čas pripravljani, da vršijo kulturno delavski apostolat in utirajo težko pot pri gradnji vseobčje delavske kulture. Nekateri so odšli, ali za vedno — morda samo začasno. Kdo ve? Krekova mladina jih bo ohranila v hvaležnem spominu. Zavedali so se, da so upravniki velike zapuščine pokojnega Janeza Ev. Kreka, da je to njegovo srčno izročilo in naročilo, popeljati izmučeno delavstvo do boljših dni.

Teško je reči, koliko je dovršenega, kar se je v teku prvega desetletja začrtalo. Prvi koraki mladih navdušenih pobornikov so bili, popularizirati in vsejati v srca delavske mladine naše ideje. Zato so osnovali socialne tečaje, ki so se v prvih letih vršili po vseh večjih delavskih centrih. Pa naši tabori! Postali so nam nekaka potreba. Od Sv. Jošta, kjer je tekla žibel krščansko socialističnemu gibanju, od Petrovč do gore Oljke v Savinjski dolini, od Sv. Barbare pri Prevaljah, Sv. Petra pri Mariboru, skratka od lepih gorskih velikanov naše Gorenske do Notranjske, Koroške in zelenega Štajerja, preko vinskih goric je tekla beseda mladih pobornikov.

Izšel je mladinski list »Ogenj«. Visoko in svetlo je zagorel. Ob njem smo ogreli naša srca in se navdušili za velike ideale, se učili delati in trpeti. Korak teh mladih pionirjev je bil usmerjen naprej, navzgor.

Dati našemu delavcu dobre knjige je bila misel, ki se je tudi uresničila. Danes imamo Krekovo knjižnico, ki izdaja redne publikacije in tako utira pot našemu pokretu v srca delavske mladine. Pa tudi »Delavska Pravica« nas je vedno pri vsakem delu skrbno spremljala in nam pomagala sejati naše misli. Vse to je kulturno delo, ki ga sejejo počez in podolž klicarji našega mladega gibanja.

Ni še dolgo od tega, kar je zagledala beli dan toliko zaželen in nam delavcem potrebna revija, naslednica bivše socialne misli, naša »Beseda«. Koliko je še drugih važnih in pomembnih dogodkov, ki so šli skozi to desetletje. Kongres v Celju leta 1925 je bil prva manifestacija našega pokreta. Tako so gradili ti pionirji res pravo delavsko kulturo, ki celi rane in duševne boje našega delavstva. Prav posebno pa še mladina, ki v svojih mladih letih najbolj potrebuje opore, ter jim kazali pot v boljšo bodočnost.

Poleg te desetletnice praznujemo tudi petletnico naših najmlajših Borcev in Stražark. To je mladina, ki hoče vse

svoje proste ure prebiti v naravi, na taborjenjih in izletih. Ona hoče živeti prosta od mestnega šuma, zakajenih pisarn in temnih delavnic. V božji naravi se diha svobodneje, tam sta doma sreča in zdravje. Pokrepčani in polni novega življenja se vračajo nazaj v mesto in industrijske centre. Narava jih je okrepčala in osvežila, da jim napor pri delu toliko ne škoduje. Je to nov način vzgoje. Sicer pa novi časi, nove zahteve. Novi ljudje, novi načini dela. Duh in ideja pa ostaneta eno. Saj ni, da se zapiramo v ozke črte paragrafa. Nam se hoče življenja, dviga in porasta. Ne sme nam biti ena vrsta dela za konec, smoter in namen. Ne! To je samo sredstvo za dosego cilja, ki ga imamo neprestano pred seboj. Vzgojiti naš mladi delavski rod v duhu načel krščanskega socializma, da tako postanejo praktični katoličani, polni borbenosti in delavskega duha. Skratka pionirji, branitelji delavskih pravic in graditelji delavske kulture. Krivico bi delali, ako bi se ne dotaknili tudi njihovega lista, ki je nekaj izrednega v naši mladi literaturi. Opremljen z bogatimi članki, klišeji, ki so izdelani od mladih fantov-rokodelcev, je izhajal »Mladi plamen« v »domači« tiskarni. Omembe vreden pa je prav zato, ker se je pisal, stavil in tiskal doma na razmnoževalni aparat. Dokaz, da je tu močna volja posameznikov. Tudi sedaj, ko se tiska v tiskarni in je postal organizacijsko glasilo naše organizacije, si pridno utira pot v srca delavske mladine.

Skromna je naša proslava, kakor je skromno naše delavstvo. Saj bi o tem niti ne govorili, ako bi nam čut hvaležnosti ne narekoval zahvalo vsem, ki so kakorkoli sodelovali in še sodelujejo. Teško in trudopolno je delo, toda zavest, da gradimo stavbo lastne delavske kulture, je močna gonilna sila, ki nam narekuje, da v neprestanem delu budimo zavest trpeče delavske mladine.

Pa zakaj bi molčali? Naj gre pesem našega dela v črne rove rudarja, v ropatajočo delavnico kovinarja, v gozd do lesnega delavstva, povsod tja do naših vinskih goric, najbolj ponižanega in trpljenja polnega vimičarja.

Da bi mogli objeti vso našo mladino! Ko bi ona razumela svoje veliko poslanstvo! Da bi doumela pokojnega dr. Kreka, ki nam je zapustil v svojem uboštvo največje resnico, da bogastvo tega sveta ne osrečuje. Največje bogastvo tega sveta je zdrav duh v zdravem telesu!

Naj gre ob zaključku prvega desetletja naš klic do delavske mladine, ki naj pride v vrste krščansko socialnega mladinskega pokreta. Gradimo stavbo delavske kulture, ker le izobražena mladina bo mogla v življenju uveljaviti sebe in svoje zahteve.

Jože Gostinčar:

Delo

Star slovenski pregovor pravi: »Brez dela ni nič.« Ta predgovor ni izšel iz kakih teoretičnih razprav, temveč iz vsakdanje življenjske skušnje. Radi tega je pa resničen in trdna podlaga prvenstvenosti dela. Brez dela ni nič, znači, da je delo provzročitelj blagostanja človeške družbe. Brez dela se ne more uporabiti v človeško korist in vrednost prav nobena snov.

Nasprotno je pa tudi vsako delo brez snovi nemogoče. Iz snovi sestoji orodje (seveda ko ga je človek izdelal) in vsi predmeti v vsakem delu. Snov je zemlja, ki jo zemljedelec obdeluje. Snov je seme, ki ga vseje v zemljo, da rodi nov sad, ki ga rabi človek za življenje. Toda

na njivi vzrastlo žito ali drugi sadeži se brez nadaljnega dela ne morejo porabiti. Preden je vse užitno, stane še ogromno dela. Popolno vrednost pa dobe sadeži s použitjem, ki je tudi delo. Iz navedenega sledi, da sta za pridobivanje življenjskih potrebščin in vrednot potrebna delo in materija. Vendar se mora dati delu prednost. Delo je ukazal Bog in dal v ta namen na razpolago snov. Delo vršijo iz potrebe in nagona tudi živali, toda nezavestno. Tudi živalsko delo je v božjem stvarstvu ogromnega pomena, četudi se živali tega ne zavedajo. Toda to delo ni tako, da bi moglo imeti brez človeškega dela pravo in polno vrednost.

Bog je z besedami: »V potu svojega obraza boš jedel svoj kruh« izročil človeku vso materijo z živalstvom vred, iz katere naj si v potu obraza, torej z delom pridobiva vsakdanje življenjske potrebščine. Iz tega sledi, da zemlja in vsa materija človeka brez njegovega dela ne more preživljati.

V potu svojega obraza boš jedel svoj kruh! Ta božji ukaz je v veljavi od Adama pa do danes in bo veljal za človeka, dokler bo bival na zemlji. S tem pa je dobilo delo prednost pred materijo, če-

Franc Beltram:

Kdaj bosta kmet in delavec rešena gospodarske krize?

Do zdaj smo se lahko prepričali, da delavec in kmet tvorita vsak zase svoj poseben stan, ki sta po svojih gospodarskih in eksistenčnih prilikah absolutno nedeljiva enota, da sta tako drug na drugega navezana, da se socialno gospodarsko vprašanje samo enega teh dveh stanov sploh ne da rešiti, — ker bi propast tudi samo enega radi naravnih gospodarskih razmer nujno pogubila tudi drugega. Rekli smo, da se mora tega zavedati vsak kmet in vsak delavec. Edino od te zavesti je odvisno skupno, spoznanje, istočasno in vzporedno prizadevanje in uspešno napredovanje v boju proti sedanjemu kapitalističnemu nemoralu, ki tako neusmiljeno tlačí in mori celokupno delovno ljudstvo.

Spoznali smo tudi, da je treba tako delavstvu kakor kmetu vsestranske, posebno pa še strokovne izobrazbe, da se delavstvo usposobi voditi tovarne in veleobrate samostojno, kmetje pa tekmovali s kapitalističnimi močmi na svetovnem trgu. Istotako nam je tudi jasno, da se da delavska in kmetijska gospodarska osamosvojitve doseči le z združništvom. Nesmiselno bi bilo namreč sploh misliti na kako drugo pot, ker nas naravne potrebe in umsko napredovanje silijo, da se v produkciji, kakor tudi pri porazdelitvi življenjskih potrebščin poslužujemo tehničnega napredka v veleobratih in modernem prometu. To pa je mogoče, izvesti le z združeništvom.

Vse to nam je torej jasno. Vprašanje je samo še, kdaj se bosta delavec in kmet tako usposobila, da bosta mogla vse to tudi izvesti. — Ljudje bolj kratke uvidenosti pravijo, da do takega stanja v družbi sploh ne bo nikdar prišlo. Ti ljudje pravijo, da se delavec in kmet do take sposobnosti in izobrazbe sploh ne moreta dokopati, deloma radi premajhne predizobrazbe, največ pa zaradi gospodarskih težkoč in ovir, ki prebudo ogrožajo obstoj delavca in kmeta.

Drugi pa pravijo, da z združništvom ne bomo nikdar doživeli boljših časov, ker združništvo ne kaže nikakih tako zadovoljivih uspehov, kakor bi bilo od njega pričakovati. Pri tem se sklicujejo na dosedanje skušnje, ki, žal, le preočitno opravičujejo take sodbe.

Mi pa pravimo, da nimajo prav niti prvi, niti drugi. Le pogledimo.

tudi sta materija in delo nerazdružljiva činitelja za ustvarjanje vrednot.

Iz tega je razvidno, da bi moralo imeti delo v človeški družbi značaj prvenstva, ne bi smelo biti izkoriščevalno sredstvo. Ali ne kriči taka zloraba dela do neba? Ali taki ljudje zaslužijo kake prednost? In vendar vidimo, da imajo povsod časten pristop in spoštljiv sprejem, četudi je pred vrati stoječi »baraba«, ki nima vstopa, dostikrat bolj pošten.

Delavstvo in z njim vse delavno ljudstvo zahteva v tem oziru korenite spremembe. Hoče imeti pravico do donosa poštenega dela! Hoče, da dobi delo veljavo, katero mu je določil Bog. Hoče, da postane pregovor: »Kdor ne dela, naj tudi ne je«, družabno pravilo in merilo. Le na ta način moremo odpraviti nemoralnost sedanjega časa, da tisti, kdor dela, ne je.

Prijatelj, delavec! Ti hočeš, da delo upoštevajo in da pride do veljave. Ali si storil že kak korak za to? Ali si že član Jugoslov. strokovne zveze v Ljubljani? Ali si naročen na edini slovenski krščanski delavski list »Delavska Pravica«? Brez dela in žrtve tudi tu ni nič!

Res je, da do tolike izobrazbe ne bomo najbrž nikdar prišli, da bi bili vsi delavci tako izobraženi, da bi razumeli tako voditi tovarne in veleobrate, kakor sedanji podjetniki, ker je za tako sposobnost treba temeljitega znanja, katerega si ne more zlepa osvojiti še tako nadarjen in vztrajen delavec. Za take posle je treba, da se posamezniki šolajo že iz prve mladosti in da se posvetijo izključno le temu študiju. Istotako je pri kmetih. Tudi za kmetijsko združništvo je treba temeljitega in smotrenega znanja, ki ga komaj obvlada šele tisti, ki se ukvarja izključno samo s tem. — Tako vidimo: Če bi se hoteli delavci in kmetje usposobiti za tekovanje v produkciji in trgovini proti kapitalistom, bi si morali vzgojiti cel stan sposobnih ljudi. To bi bilo delavsko in kmetijsko združno gospodarsko in strokovno uradništvo, ki bi vodilo tako tovarne in veleobrate v industriji, kakor združno trgovino s kmetijskimi pridelki in surovinami na svetovnem trgu. Edino na ta način bi bilo mogoče, da bi se delavski in kmetijski stan usposobil za uspešen boj proti kapitalizmu.

Kaj pa, če bi se ti delavski, kmetijski izobraženci in voditelji svoji nalogi in dolžnosti izneverili? Ali bi ne ostalo v tem slučaju vse pri starem kakor je danes? — Razlika bi bila le v tem, da bi namesto sedanjih kapitalistov izrabljali delavca in kmeta lastni tovariši in voditelji, — kar se tudi pri nas žal, v veliki meri že dobesedno dogaja.

Ali niso po ogromni večini uradniki in ravnatelji tovarn, rudokopov in najrazličnejših podjetij in bank — delavski in kmetijski sinovi? — Ali je treba še komu dokazovati: Če bi to današnje kapitalistično uradništvo hotelo tako zvesto služiti za isto plačo delavstvu in kmetu, kakor služi brezsrčnim kapitalistom, da bi bilo socialno vprašanje lahko naenkrat in brez vsakih škodljivih posledic rešeno?

Menda ni treba staviti več nikakih nadaljnjih vprašanj in tudi ni treba bogve kako globoke učenosti in široke uvidenosti, da vsakdo lahko spozna, kako daleč se je v socialnem vprašanju spozabil in zagrešil tisti stan, kateremu pravimo — cvet naroda — inteligenca. V borbi za kruh in v prevelikem in nesmi-

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Rudarji

Dejstva.

Huda jama, 13. marca

Leta 1924 se je pri nas ustanovila organizacija z imenom »Samostojna strokovna delavska unija«. V sredi istega leta so bile tudi pri tukajšnjem rudniku redukcije. Takrat pa so se pa razgibali voditelji te organizacije. Sredstva, ki so se jih posluževali, so bila: »Pridi v našo organizacijo! Ako se boš pri nas organiziral, boš ostal, če ne, boš šel.« In res smo frčali v Trbovlje, Hrasnik, na cesto, pa v Francijo. Čez eno leto t. j. leta 1925, smo se pa vrnili, redukcij je bilo konec. Ne samo redukcij, ampak tudi »Sam. strok. del. unije« je bilo kmalu konec. Zakaj? Zato, ker ni bilo več redukcij in torej ne sredstev, s katerimi bi se privabljal rudarji v tako organizacijo.

Zastopnost pa vseeno ni bilo več. Širile so se ovadne in denuncijantske cvetle. Kdo naj zastavi sekuro na korenine tega zla in ga iztrebi iz delavstva?

Kmalu ob vrtnitvi iz Trbovelj, Hrasnika t. j. d. so se naši tovariši zopet začeli zbirati in so poživali skupino Jugoslovanske strokovne zveze. V početku je bilo organiziranih 30 do 40 članov, pozneje pa je članstvo naraslo na 200. V prvih letih se je vzgajilo dovolj značajnih fantov in mož, ki danes brezhibno vodijo funkcije v organizaciji. Ves čas, zlasti po dvigu članstva se je organizacija z različnimi dokazi na sestankih in medsebojnih razgovorih v precejšnji meri posrežilo iz tukajšnjega delavstva izruvati tako silno škodljivo denuncijantstvo. In kdo je tukajšnje razmere resno motril, je lahko uvidel, da je v letih 1929—30 do polovice 1931 bilo v tem oziru res precej bolje. Potem pa se je spet pričelo.

Koncem julija preteklega leta je predelavec Kajtna z neresničnimi izjavami denunciral načelnika II. skupine Lešnika. Zanimljivo je, da Kajtna ni hotel izjave preključiti, bil primoran vložiti tožbo pri okrajnem sodišču v Laškem, katero je Kajtna tudi ohsodilo. Na obtožbeni priziv na okrajno sodišče je isto sodbo le potrdilo. Lešnik je moral dokazati, da denuncijantstvo navedeno po Kajtnatu ni resnično, ker bi sicer bil lahko ob delo pri rudniku. — Koncem preteklega leta je Kapla zaradi malenkostnega spora ovadil (s pisemno vlogo) na ravnatelstvo dva družinska očeta, od katerih je eden a petimi malimi otroci, katere sta bila odpuščena seveda na ovadbo ter šele na intervencijo dveh delegatov II. skupine zopet sprejeta v delo nazaj. — Pretekli mesec je rudar Spende ovadil (s pisemno ovadbo) rudarja Benceta, češ, da ga je v jami nagovarjal za alkohol. Bence je imel sitnosti, ki pa so se zaradi uvidevnosti predpostavljanih uravnale v prid slednjemu. — Eden pa je naredil ovadbo na rudarsko glavarstvo v Ljubljani, kjer denuncira II. skupino, predvsem pa njenega načelnika, češ, da delajo v svoji funkciji pristransko. Ne mislimo pa tu Seliča, ki je ovadbo podpisal, ampak tistega, ki se skriva za hrbet tega zapeljane fanta. Ime takega »junaka« pa, ki se skriva za hrbet drugega, češ, pojdi ti v fronto, jaz se bom ščitil, se ne izplača omenjati. — Še eno ovadbo na rudarsko glavarstvo pa je napravila »Narodno strokovna zveza«.

To so ovadne, v katerih ne more nobeden reči, da so nepremišljene, ampak so narejene vedoma in namenoma, menda ne iz dobrohotnosti, ampak iz hudobije. — Zato pa je prav rekel tov. Mikeln na sestanku: »Najslabši ravnatelj, ki bi delavstvo še tako stiskal, ni delavstvu tako škodljiv, kakor en sam tak denuncijant, ki svojega sodelavca tožari pri podjetniku ali njega zastopniku.

selnem strahu za svoj obstoj služi ta stan vprav za pasjo ponižnostjo in zvestobo molohu — kapitalizmu, v največjo pogubo sebi, narodu in celotni družbi. Kakor nam vse dosedanje skušnje v življenju kažejo, nima naše uradništvo in naša inteligenca s prav malimi izjemami še prav nikakega smisla in ne volje za socialno vprašanje in se prav nič ne zaveda, da ta stan, **narodno izobraženstvo**, ni po svojem zvanju prav nič drugega, kakor **važen in bistven sestavni del tiste absolutne nedeljive enote**, katero tvorita **kmet in delavec**.

Strašno gorje za kmeta in delavca je gospodarska kriza in brezposelnost. A še neizmerno večje gorje je zavest, da so se kmetu in delavcu izneverili in ga zavrgli njegovi najboljši sinovi, katere s tako težkimi javnimi dajatvami in osebnimi žrtvami vzdržuje in šola.

Temeljni vzrok, tako današnje, kakor vsake gospodarske in socialne krize je lenoba, domišljavost in pomanjkanje moralne in socialne zavesti in odgovornosti narodne inteligenca, ki neče uvideti svojega zvanja in dolžnosti v tem, da bi morala služiti v korist kmetu in delavcu v boju proti kapitalizmu in se s tem izkazati kot najboljši narodni, kulturni in državotvorni element. — Zato pa je treba, da kmet in delavec povesta enkrat odkrito, da je čimprej rešitev soci-

— Zato pa kličemo našim tovarišem in prijateljem: **Ne denunciraj! Na delo, da se to zlo odstrani.**

Pregovor pravi: »Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade.« Ta pregovor se prav rad izpolnjuje. Zato bo prav, če si shranite to številko »Del. Pravice«, da boste vedno imeli dokaze pri rokah.

Strokovna skupina rudarjev je imela dne 6. marca lep sestanek v Laškem, 13. marca pa pri Sv. Jederti. Na prvem je poleg do ločenih tovarišev poročal tov. Mikeln, na drugem pa tovariš Hočevar.

Hrastnik. Preteklo nedeljo 13. marca je imela naša strokovna skupina rudarjev svoj redni občni zbor, ki se je vršil v sobi gostilne Loger. Otvoril in vodil ga je tovariš Volavšek, v predsedniškem poročilu je omenjal delovanje skupine in njene nastope pri volitvah itd. Iz ostalih poročil so člani razvideli, da je bilo poslovanje odbornikov v redu in točno. Občni zbor je zato soglasno sprejel absolutorij. Pri volitvah je bil izvoljen po večini stari odbor, namestniki in člani nadzorstva. Občni zbor je pozdravil v imenu krojaške zadruge tovariš Arnsšek. Po volitvah je delegat JSZ tov. Valant Mila n o črtal cilje našega gibanja, zarezal ločitveno črto do ostalih strokovnih gibanj in poudaril namen in pomen strokovne organizacije. Zatem je sledila še krajša debata o tekočih vprašanjih ter o tem, kakšne naloge ima organizacija in kako naj jih izpolnjuje. Po dobro uspelem občnem zboru je tov. Volavšek istega zaključil. — Tovariši rudarji! Le organizacija nas bo rešila in nam ohranila krepko voljo za najtežje delo tudi v najhujših časih. Zato se je vsi oklenite. Vsak izmed nas naj bo njen propagator!!

Rudar.

Viničarji

Posmrtninski sklad. Od zadnjega poročila beležimo zopet dva nova slučaja smrti naših članov. Od skupine Sv. Miklavž pri Ormožu je umrl tov. Tušek Matija star 77 let, posmrtnine 300 Din. Od skupine Maribor je umrla tov. Breznik Terezija, stara 76 let, posmrtnine 300 Din. Letos nam je umrlo že skupno 15 članov, prispevke v posmrtninski sklad smo zbrali še samo petkrat, sedaj pride na vrsto šesta zbirka. Opozarjamo vse člane, da v redu plačujejo prispevke v posmrtninski sklad, čigar ustanova je za naše viničarsko ljudstvo pravi blagoslov v današnjih obupnih časih. Kam bi se obrnile za pomoč vse tiste naše družine sedaj v zimskem in docela brezposelnem času, ko je umrl ta ali oni, če bi ne bilo naše standovske samopomoči. Zavedajmo se torej prav vsi, kaj nam je organizacija. Zato računajmo predvsem to, koliko bomo za skupnost tudi plačali, ne pa le, koliko moramo dobiti izplačanega.

Fram. Kljub težkim razmeram, ki ravno nas viničarje najbolj tarejo, se naša skupina zelo pridno giblje. Priredili smo celo eno igro v tem zimskem času, ki se je dobro obnesla, tako na odru, kakor v blagajni. Seje odbora se vrše redno in polnoštevilno, katerim prisostvujejo tudi člani. Predvsem si prizadevamo, da bi se moral izvajati viničarski red, katerega je pač nekateri naši vinogradniki najrajši prezrli. V borbi za naše zakonite pravice se moč posameznika ne čuti toliko, kakor moč skupnosti, oziroma organizacije. Mnogi med nami so še veliki neverni Tomaži, ki po svoji vzgoji pač rajši verujejo gospodom v lepi suknji in tistim, kateri čez našo »Strokovno zvezo viničarjev« zabavljajo, kakor pa svojim tovarišem, kateri jim hočejo samo dobro. Uspehe bi jim mogli mi pokazati najprej, da bi videli in se prepričali, da je organizacija res nekaj najvažnejšega, potem bi pristopili in verovali. Da

alnega vprašanja odvisna v največji meri od — **inteligenca**; — kajti **brez inteligenca**, to je, brez za to sposobnih ljudi, se **socialno vprašanje ne bo moglo nikdar povoljno rešiti**.

Gre nam tedaj samo za to — ali spozna današnje naše izobraženstvo, da je po svojem zvanju v družbi le važen in neobhodno potreben činitelj in sestavni del v nedeljivi enoti kmeta in delavca in se temu spoznanju dosledno tudi udinja za blagor in rešitev zatiranih, ali pa si bosta morala kmet in delavec poleg sedanjega, **kapitalizmu usuznjenega izobraženstva**, vzgajiti **nov naraščaj inteligenca**, ki se bo čutila z delavcem in kmetom **nedeljiva enota in delala** v tej zavesti iskreno in pošteno za osvoboditev zatiranih izpod kapitalističnega jarma.

Naša krščanska inteligenca naj blagovoli o tem razmišljati in se odločiti. Prihodnjič bomo pa obravnavali o načinu, kako pride delavstvo in kmetski stan v najkrajšem času lahko do zadostnega števila sposobnih ljudi, ki bi bili **zmožni in voljni voditi združeno produkcijo in trgovino pošteno in iskreno v korist delavca in kmeta**.

Podpirajte neodvisen delavski tisk — pridobivajte novih naročnikov za naš list!

bi pa sami k uspehom kaj pripomogli in organizacijo po svojih močeh upoštevali, tega se nekateri daleč ne razumejo. Hvala Bogu da ni veliko takih med nami. Zato je bila za nekatere prava senzacija, da sta viničarja Rober Alojz in Turk Matija predlagala viničarsko komisijo radi nagrade in razno, kar sta še od svojih gospodarjev imela dobili. Komisije so se vršile dne 7. marca. Za tov. Rober Alojza, zoper Jugoslovensko banko d. d., podružnica Varaždin, je bila razprava ob pol 11. uri v občinskem uradu v Framu. Komisiji je predsedoval župan občine Fram, banko pa je zastopal tajnik centrale SZV. tov. Peter Rozman. Slo je za dveletno nagrado. Viničarja so hoteli smatrati kot najemnika za leto 1931, zato ker mu je oskrbnik lani meseca februarja rekel, da bo le majer in dobil je v reju tudi več glav živine. Uprali so se tudi na dejstvo, da je viničar dobival mesečno plačo, da sam s tremi delovnimi močmi ni v stanu celega vinograda obdelati itd., samo da ne bi bilo treba nagrade plačati. Viničarjev zastopnik pa se je opiral na določbe viničarskega reda. Kdor obdeluje najmanj en oral vinograda, je viničar (§ 1). Med viničarskim letom se viničarju njegovi prejemki v njegovo škodo ne smejo spreminjati, tako tudi ne njegove pravice po viničarskem redu (§ 7). Ne gre torej, da bi vinogradnik kdajkoli svojega viničarja degradiral za majerja. Vseeno je, če viničar čisto sam s svojimi delovnimi močmi obdeluje vinograd, ali pa z najetimi tujimi delavci, nagrada mu gre v vsakem oziru (§ 6). Nagrada je viničarju priznana v pravem pomenu le zato, da ima skrb, da se vsa dela, katere mu pomaga opravljati kdorkoli, pravilno izvršena. Po dvehurni živahni razpravi, v kateri se je smatralo, da ne pride do nobenega sporazuma, je bil zastopnik banke končno pripravljen izplačati vsoto 600 Din in zmagala je tako pravica viničarja. To se je tudi takoj zgodilo in podpisal se je sporazum. Tov. Rober se je vrnil s komisije s 600 dinarji v žepu na svoj dom, kjer so ga že radovedno pričakovali sovinčarji. Strahopetneži so prerokovali poraz organizacije pri komisiji, bolj zavedni pa so trdili, da tov. Rober mora dobiti svojo nagrado in tako so se medseboj celo sprli do hudega. Ko pa jim je tov. Rober pokazal šest denarnih metuljev po 100 Din, pa je marsikomu, ki je prej dvomil o zakoniti pravici, kar sapo zaprlo. Popoldne ob 2. uri se je pa vršila v Morju komisija tov. Turka, zoper Hrastnik Terezijo. Zastopnik viničarja je bil tov. Peter Rozman. Dosegel se je tudi sporazum. Viničar dobi 1 mernik pšenice in 40 kg krušnega zrnja takoj, ko si pride ponj. Takoj je dobil izplačano v roke 200 Din, ostalih 250 Din pa mora gospodinja izplačati do dne 1. junija 1932. Sporazum je bil prav dobrodušen, kmetiški, kjer se je na zdravje vseh še nazadnje moralo tretiti s čašicami rujnega vinca, la se tako bolj izrazi že stara rečenica »Boljša kratka sprava, kakor pa dolga pravda« kar bi posebno danes v teh obupnih časih vespovsd morali upoštevati. Viničarji nikakor nismo mavdušeni za tožarjenje, če drugače ne gre, pa smo prisiljeni: Framski tovariši tukaj imate sedaj dva živa dokaza, kako se je treba za pravico boriti in kako jo doseči, le potom skupnosti.

Framčan.

Kovinarji

Guštanj. Z ozirom na razne neresnične vesti, katere se razširjajo o moji osebi, izjavljam podpisani, da bom proti vsakemu brez usmiljenja sodnijsko postopal. To naj bo moj zadnji opomin. — Matija Gradišnik.

Kleparji

Sestanek, ki se je vršil v nedeljo, dne 13. marca t. l., je pokazal, da se večina članstva dobro zaveda dolžnosti organizacije in dela v njej. Redek je še član, ki se ga še ni prijel zavest: **biti moč v borbi za svoje pravice**. Oni pa, ki jo še nimajo, jo dobe, ko bodo sprevideli, da je danes izkoriščanje na višku.

Lepo smo se pomenili o ukrepih, ki jih bomo izvedli letos. Če bomo tako napredovali, imamo v teku dveh let organizirano celo banovino, osobito če se bomo držali predlogov, ki nam jih je predlagal tovariš tajnik.

Delegat mladinskega odseka naše skupine se je zahvalil, da je skupina sprejela predloge, ki jih je predlagal na sestanku. Kot najmlajši je navduševal člane, da naj bodo v borbi neodjenljivi.

Dne 19. marca, na praznik dela, imamo skupno ev. mašo ob 8. uri v Franciškanski cerkvi. Ob 9. uri dopoldne bo občni zbor skupine inštalaterjev, kleparjev in monterjev v prostorih J. S. Z. Delavska zbornica, Miklošičeva cesta 22. — Odbor.

Lesno delavstvo.

Bohinjska Bistrica. V nedeljo 6. marca smo imeli pri has občni zbor, na katerem smo spremenili pravila staro-tužinske organizacije v toliko, da se nahaja sedež organizacije v Bohinjski Bistrici in da razteza delovanje na vso bohinjsko dolino. Tovariš predsednik je otvoril ob 1 pop. v društvenem domu občni zbor. V kratkih besedah je orisal pomen občnega zbora, ki naj popolnoma usidra in ustali med bohinjskimi delavci lesne stroke našo organizacijo. Dalje je navajal pomen strok. organizacije, ki ji ni glavna skrb za poedina, ampak skrb za celoto, v kateri pa tudi posameznik ne sme trpeti škode. Nato smo izrekli zaupnico odboru, nakar smo izvolili sledeči odbor: predsednik Rant Ivan, podpredsednik Jensterle Franc, tajnik Koblar Franc, blagajnik Zigmund Franc, gospodar Medja Lovro. Poleg tega smo izvolili še tri njihove namestnike in 3 tovariše v

nadzorstvo. Zatem smo sprejeli spremembo pravil, tako da se naša organizacija sedaj imenuje **Strokovna skupina lesnega delavstva v Bohinjski Bistrici**. Zatem je podal zastopnik JSZ Valant Milan poročilo, v katerem nam je govoril o krizi, njenih vzrokih ter o naših ciljih, ki vidijo rešitev družbe v preureditvi človeštva predvsem v gospodarstvu. Govoril je o novostih v delavski zakonodaji in nas končno pozval, da se strnemo po dr. Jan. Ev. Krekovich besedah z ostalim delavstvom v mogočno organizacijo, ki bo kot urejen hudournik atrla vse, kar delavstvo ovira in mu greni življenje. Pri slučajnostih so navajali člani razne pritožbe o krivicah in nad neprijateljskim postopanjem napram delavstvu od ljudi, ki niso odvisni od dnevnega zaslužka. Članstvo je izreklo odločno zahtevo, naj tisti, ki imajo že kruh pri enem delodajalcu, ne odjedajo skromne skorjice kruha delavstvu pri drugem.

Sorica. Dragi tovariš urednik! Dovoli, da spregovorimo nekaj besedi tudi delavci iz Sorice. Malokrat smo se oglasili, čeprav smo organizirani že deset let. Dolga je doba desetih let. Marsikaj se nam je pripetilo v tem času. Mnogo tovarišev se je izselilo, drugi so nas zapustili iz raznih vzrokov. Največ pa je krivo to, ker delavstvo premalo zaupa v svojo moč. Da smo vzdržali vsa ta leta, je zaslugava starih borcev, ki ste ostali zvesti delavski organizaciji. Upamo, da bode sodelovali tudi v bodoče enako nesebično. Vi mladi tovariši in vi, ki stojite še zunaj organizacije, vzemite si starejše člane za zgled. Stopite pogumno v vrsto tistih, ki se že borijo tudi za vaše pravice, a so v tem boju mnogokrat poraženi prav zato, ker vi stojite brezbrizno ob strani in trosite vaše mlade sile za brezpomembne stvari. Mladina! V tvojih rokah je usoda tvoje starosti. Zmeraj ne boste mladi. Vse pa, kar ima delavstvo danes že pravic, si jih je moralo priboriti. Da pa obdržimo vsaj to, kar imamo, nas čakajo še borbe in dolžnost vaša je, da nas pri tem podpirate. Morda nas bo že krila zelena ruševina, ko boste vi se uživali pravice, za katere se borijo strokovne organizacije. Naj se vam ne smili tako ta denar, ki ga prispevate. Saj je obrestovan najbolje. Naj vas spomnim pri tej priliki na tovariša Tomaža Kejarja, ki je umrl pred kratkim v bolnišnici. Bil je vseh deset let, kar obstoja skupina pri nas, njen zvest član. Nikdar ni pričakoval čudežev od organizacije, ker se je zavedal, da dokler se delavstvo ne združi za skupen nastop, tudi ne bo vidnih uspehov. Bil je priden in vesten, da malo takih. Toda vprašam vas tovariši, ali se je kateri teh podjetnikov, ki jim je služil dolgo vrsto let, spomnil nanj v njegovi bolezn? Edina pomoč, na katero se lahko zanaša delavstvo, je njegovo zavarovanje, ki pa bi odpadlo takoj, če padejo organizacije. Tovariš Tomaž, bil si pravi trpin današnje krivične družbe, toda nikdar nisi tožil. Edino tolažbo v tem boju si našel v krogu svoje družine, ki sedaj bridko žaluje, ker si jo zapustil in odšel počivat tja, kjer je večni mir, kjer tudi delavec ni več izkoriščan. Mi ti ohranimo fasten spomin.

Naj omenim še to, da vlada pri nas velika brezposelnost. Kdor pa prebira dnevne liste, bi pa morda sodil drugače. Pred kratkim se je namreč končala pravda, ki je trajala deset let in pošrla kot poročajo časopisi 180.000 Din. Borili sta se dve srenji za ogledano kost. Mi ne bi to pisali, toda v tej tožbi se jasno vidi, kako napačno je orijentiran naš kmet. Kadar je žaljen njegov napuh, ni dostopen za noben pameten razgovor. Ali bi ne bilo bolj pametno, da bi bili sedli ti močje skupaj in se pogovorili tovariško? Koliko bi se bilo lahko naredilo pametnega, ko bi obrnili ta denar le v korist revežev. Na to ne mislimo, ker zato naši boljši močje niso dovtetni. Lahko pa bi bili s tem denarjem zaposlili nekaj delavcev pri izboljšanju pašnikov, pri popraviljanju potov. Ali pa morda čakajo časov, da bo delavec prisiljen delati samo za hrano kot se je izrazil nek posenetnik, ki je stal v tem boju v prvih vrstah. To je vzor idealizma. Mi ne mislimo s tem nikogar žaliti, toda žalostno je, da ima naš kmet za vse drugo denar, le za delavca je vse škoda. — Pred dvajsetimi leti je dr. Krek hotel pomagati našemu kmetu, ki res bedno živi na tej borni zemlji z ustanovitvijo električne zadruge. Toda takratni modrijani so to preprečili in od velikega načrta se je dal izpeljati le majhen obrat. Sedaj so pognali zopet eno lepo centralo v zrak. Pač gospodarski strokovnjaki. Ostane pa še luč, ki bo gorela v čast sorškemu patronu, ki se mu pravi »sok«. Toda tega častilo le bolj hlapci, dekle in dninarji. Gospodarjem že nudi kaj boljšega kuhinja ali klet ali pa mala sobica. Toda to ni socialno in ni krščansko. In tudi ta bratomorni boj, ki je trajal deset let, ne izgleda tako kot je učil Kristus, da se ljubite med seboj. In vendar izgleda, da še verujete vanj, ker hodite vsi poslušat njegov evangelij. Ali kdaj premišljujete, kako daleč ste od njega, dokler se med seboj besno sovražite? Častite le malika sebičnosti, ki se bo sesul v prah, ko bo zapihljal le majhen veter. Kaj pa še, če zatuli vihar, ki bo podiral vaše ponosne stavbe in vas vrgel na cesto, tja, kjer je danes revni delavec, ki pa se rekrutira iz vaših vrst. Tega seveda nečete pripoznati. Slovanski kmet! Pot, po kateri hodiš, ni prava in pelje v pogubo tebe in tvoje otroke. Vrni se na pot ljubezni in vzajemnosti z ubogim delavcem. On ti bo to vračal z zvestobo. Oba skupno bosta laže odbijala kapitalistični napad. Ako pa boš gojil svoj napuh še dalje, preti pogin tudi tebi prej ali slej. Naj živi torej medsebojna ljubezen, ker ta je znak skupnosti, v tej pa je naša moč in zmag.

Iz neorganiziranih rajonov

Radeče pri Zidanem mostu. Dan za dnem čitamo v raznih listih o redukciji delavcev. Razna podjetja navajajo, da nimajo naročil, zopet druga, da je finančna kriza itd. Pri naši tovarni »Petac imajo pa vsa druga pota. Tako n. pr. eni delavci delajo 16 ur in se celo več, dočim drugi, kateri živijo samo od svojega zaslužka, manj ali celo nič.

Zgodilo se je celo, da je predelavec, tisti, ki je bil pred par leti navaden delavec, danes slabši kot podjetnik sam.

Delavci! Zavedajte se, da niste sužnji. Ali bomo še nadalje pustili, da bodo delali z nami, kar bodo hoteli? Zatoj moramo odločno vzdigniti glas. Dovolj je. Mi moramo za vzgledom delavstva »Prve Jugoslovanske tovarne podjetnikov«, katero je do zadnjega organizirano v Jugoslovanske strokovni zvezi. S tem, da se organiziramo in da bomo enotni, bodo tudi pri nas zavlada druge razmere in ne bomo odvisni na milost in nemilost, ampak bodo morali upoštevati, da smo tudi delavci ljudje.

Zadrugišstvo

VABILO

na redni letni občini zbor Prve delavske hranilnice in posojilnice r. z. o. z. v Ljubljani, ki se bo vršil v nedeljo, dne 3. aprila 1932 ob 10 dopoldne v uradnih prostorih na Miklošičevi cesti 22/I. z običajnim dnevnim redom. — Ako bi ta občini zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, se vrši pol ure kasneje na istem mestu pri istem dnevnem redu drugi občini zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih.

Razno

Mladinski odsek I. K. M.

Mladinski odsek skupine I. K. M. ima redno svoje tamburaške vaje v ponedeljkih ob 7. uri zvečer. Ker se je nekoliko članov pritožilo, da je premalo samo ena vaja na teden, bomo vpeljali tekmo drugega meseca dve vaji tedensko in sicer v ponedeljkih in četrkih. Dramatika je pa v torek ob 7. uri zvečer v prostorih J. S. Z. del. zbornica. Odbor.

Doma in po svetu

Smrtna obsodba v odsotnosti. Državno sodišče za zaščito države v Belgradu je izreklo smrtno obsodbo proti Mio Babiću in Zvonimiru Pospišilu, ki sta oba v inozemstvu, radi umora zagrebškega časnikarja Schlegla in ker sta ubila detektiva Josipa Keče, več drugih pa poskusila ubiti. Smrt bi se imela izvršiti z obešenjem.

V Nemčiji je ostalo z nedeljskimi volitvami vse pri starem. Izmed vseh kandidatov je dobil največ glasov Hindenburg, sedanjí predsednik republike. Skupno je glasovalo 37.660.388 volilcev, od njih je Hindenburg dobil 18.661.736, Hitler 11.328.581, Thaelman 4.971.079, Düsterberg 2.557.876 in Winter 111.477 glasov. Ker noben izmed kandidatov ni dobil več glasov kot vsi ostali skupaj, se bodo vršile ponovne volitve 10. aprila. Izvoljen bo tisti, ki bo imel največ glasov. Hindenburga so volili: katoliški centum, bavarska ljudska stranka (katoliška), socialni demokrati, nemška ljudska stranka (mala industrija) in manjše meščanske stranke. Če bo ostalo tako kot sedaj, bo izvoljen Hindenburg. — Kot kažejo števila, pa je sedaj najmočnejša nemška stranka fašistična in predstavlja 35 odstotkov vseh volilcev! Od zadnjih volitev je narasla za okroglo 5 milijonov glasov. Ni mnogo dvoma, da bo moral državni predsednik to stranko upoštevati in že se slišijo glasovi, da bo Brüningov naslednik Hitler. Meščansko časopisje predstavlja Hitlerja danes še kot največjega revolucionarja in z njim straši svoje lahkoverne bravce zato, da jih ima vprežene v dosedanje strankarske vozove. Vsak politik pa ve, da je razlika med Brüningom in Hitlerjem le morda za eno mesto. Če pride na

Položaj na Jesenicah

Ob polnoči 15. januarja 1932 je bilo ustavljeno delo na Jesenicah in Javorniku v obratih Kranjske industrijske družbe. Prizadetih je okoli 2300 delavcev. Ako pa upoštevamo družinske članke, čuti pezo tega dogodka nad 7000 do 10.000 ljudi.

Vzrokov za ustavitev obratov je več. V prvo vrsto rinijo kreditno vprašanje. Podjetje zahteva kredit za več milijonov pri Narodni banki v Belgradu. V tovarni sami vladajo že dalj časa napete razmere radi tega, ker ni hotelo vodstvo skleniti kolektivne pogodbe. Nasprotno stopnjema je uvajalo razna poslabševanja.

Nastal je tudi oster spor med delavstvom in ing. Rekarjem, deloma tudi med tehničnim vodjo ing. Dostalcom. Od-

Krekova mladina

Polhov Gradec. V nedeljo dne, 20. t. m. se vrši sestanek Krekove družine v Marijini hiši takoj po 10 sv. maši. Govornik pride iz Ljubljane. Po večernih bo sklopično predavanje in kratak govor za proslavo sv. Jožefa — delavca. Vabimo Vas, da se v obilnem številu udeležite teh sestankov. Stariši! Ne branite svojim sinovom pristop v Krekovo družino! Kajti mladi človek mora imeti to ali ono zabavo. Ako ni v poštenem društvu, je pa največkrat v gostilni. Vabimo Vas fante, dekleta, pa tudi starše. Pripravljeni odbor.

Vojnik. Dan svetega Jožefa se približuje. Torej naš praznik in praznik delavstva. Kaj boš storil brat — kaj ti sestra? Vsak naj stopi k mizi Gospodovi, da si tam pridobi novih moči in vzglednosti za popolnejše in lepo prosvetno ter večno življenje. Vsak Krekovec mora biti pravi Borec in prava Stražarka za obrambo sedaj že tako zaničevane katoliške cerkve. Res je, mnogo jih je, ki očitno nasprotujejo naši Krekovi družini. Pa naj, saj bodo sami dajali enkrat odgovor. Stražarke, pozivam vas, da dobro stražite naše krščanske meje in da ne pustite prestopa sovražniku — obrekovalcu, Borec — vrzite raz sebe krinko zaslepljenosti in razvidite, kam je naperjena njihova puščica. Ni zadosti, da nam gospodarsko škodujejo, hočejo nam vzeti še dobro ime. Torej v močno krdele in v borbo proti nerescni in krivičnosti! — Še enkrat — nobeden Borec ali Stražarka naj ne ostane na dan sv. Jožefa doma. Vsak v cerkev k sprejemu Njega, v katerem imamo moč. — Zivi naša borba! — Tajnik.

Krek družina Zalog-Sp. Kašelj. Tukajšnja družina uprizeri na praznik sv. Jožefa v dvorani g. Cirila v Zalogu igro »Stilmondski županc«. Drama je iz svetovne vojne v 3 dejanjih. Začetek ob 4 popoldne. Ker je ta vojna drama jako zanimiva, zato vabi odbor k polnoštevili udeležbi.

D. M. v Polju. V naši fari ustanovljamo tretjo Krekovo mladino. Poleg zavednih družin Sneberje-Zadobrova in Zalog-Sp. Kašelj dobimo kmalu v centru fare Dev. Mar. v Polju svojo Krekovo družino. Pripravljalni odbor smo že izvolili. Svojega dela se je lotil z vso energijo.

vlado Hitler, saj bo vse ostalo pri starem, le zunanja politika bo pač malo bolj nacionalistična. Saj je za internacionalni velekaptal Hitler le zadnja garancija, da se sedanji družabni in gospodarski sistem ne bo rušil, da bodo proletarske mase kot dosedaj v suženjski odvisnosti od kapitala, ki jih bo tudi v tako zvanem »tretjem rajhu« izkoriščal enako kot dosedaj ali pa še bolj. Kaj se tedaj razburjate, meščani! — Kandidat revolucionarnega proletarijata Thälman je pač dobil od zadnjih volitev okoli 350.000 glasov in predstavlja s tem tretjo najmočnejšo nemško stranko. Krščansko socialna stranka delavcev in metov je v celoti glasovala za Thälmana.

Brianda, ki ga vse meščansko časopisje kot »apostola miru« povzdiguje v deveta nebesa, so te dni pokopali.

Ivan Kreuger, načelnik znanega švedskega vžigaličnega trusta, ki je dal posojilo tudi naši državi, se je v Parizu ustrelil. Vzrok samomora je katastrofalen položaj vžigaličnega trusta, ki je pred polomom. Švedska vlada je sedaj dovolila trstu moratorij za vse domače obveznosti in mu dala posojilo. Največje kapitalistične pošasti se rušijo!

Bolgarija je sporočila vsem svojim inozemskim upnikom, da ne more več plačevati svojih dolgov. Bolgarska vlada je iskala zadnje tedne posojilo, a ga ni dobila. Gospodarske razmere v Bolgariji so naravnost obupne.

Tudi **Madjarska** išče novega posojila. Kriza in diktatura sta tu privedle državo na rob propada. Da bo delala vlada, kar se bo nji zdelo prav, je odgodila zasedanje »parlamenta«.

Schichtov

RADION

pere sam

Veliko belejše ko beli golobi, zato si po večkrat pravilo ponovi:

- Raztopi Radion v mrzli vodi.
- Kuhaj v raztopini perilo 20–30 minut.
- Izpiraj perilo najprej v gorki, potem v mrzli vodi.

JR 6/32

in belejše

trebna večja vsota, najmanj 500.000 Din. 250.000 Din naj bi dalo podjetje, 250.000 Din naj bi pa posodila Glavna borza dela v Belgradu. Westen, kakor že omenjeno, zahteva, da izreče delavstvo očitno kesanje.

Delavstvo vztraja tudi na tem, da se preklicje odpoved od strani podjetja, da ostanejo delavske knjižice shranjene v podjetju in da se ne sme prav nobena oseba odpustiti.

Voditelji so gotovo v zelo težkem položaju. Morali so svetovati srednjo pot. 15. marca 1932 je delavstvo glasovalo o stavljenih predlogih. Glasovalo je štirikrat. Trikrat neodločeno, šele pri

četrtm glasovanju so bili predlogi sprejeti z malenkostno večino.

Da bi se zadeva čimprej uredila, sta se odpeljala v Belgrad jeseniški župan in jeseniški župnik. Obiskala bosta vse merodajne faktorje, da bi izposlovala posojilo za prehrano brezposelnih in kredit za obratovanje.

Delavstvo se mora zavedati, da gre sedaj za velike stvari. Gre za to, ali bo delavstvo vzdržalo ta tihi boj, ki se vodi proti organizacijam ali se bo uklonilo. Če se bo, potem bo preteklo veliko let, da bi doseglo zopet sedanji položaj.

Glavno je pa disciplina. Da se ta održi, se je izvolil iz obratnih zaupnikov izvršilni odbor, ki bo vodil vso zadevo.

Smersu Rudolf:

Pravična plača — človečanska in državljanska pravica

V vseh kulturnih državah so z ustavo, zakoni ali tradicijo (Anglija) zajamčene gotove pravice in dolžnosti, ki jih imenujemo človečanske in državljanske pravice, oziroma dolžnosti. Med te pravice običajno spadajo enakost vseh državljanov pred zakonom, osebna svoboda, nedotakljivost stanovanja, svoboda vere in vesti, zborovalna in združevalna pravica itd. Večino držav je sodobni čas prisilil celo, da so morale zajamčiti svojim državljanom nekatere pravice, ki so izrazito socialne narave, n. pr. določila, da je delavna moč pod zaščito države, da je vsak delavec obvezno zavarovan zoper bolezen, nezgodo, onemoglost, starost, brezposelnost in tako dalje.

So pa te socialne zaščitne določbe zelo skromne in še daleč ne zadenejo bistva — ustvariti pravičen družabni red, ki sloni predvsem na pravičnih plačah — kajti v nobeni državi ne najdemo določila, da je vsem državljanom zajamčena pravična plača, da je pravična plača človečanska in državljanska pravica vseh delojemalcev, pa tudi dolžnost vseh delodajalcev. Kar gre preko okvira pravične plače navzgor in navzdol ni samo nemoralno, ampak tudi socialno krivično in bi se moralo to kaznovati, kot se kaznujejo vsi drugi zločini. Toda do te višine socialne etike se ni povzpela še nobena zajednica.

Pojem pravične plače, pravijo mnogi, da je preveč abstrakten, meglen in nejasen in bi delavstvu z vzakonjenjem tega načela ne bilo mogoče mnogo pomagati, ker se v praksi ne da določiti res pravične plače. To miselnost širijo seveda le tisti, ki bi jim bilo neprijetno ločiti se od svoje krivično visoke plače in dajati svojim delojemalcem pravično plačo! Merilo za pravično plačo je eksistenčni minimum. Ta pa je odvisen od najrazličnejših okoliščin. Kulturna stopnja prebivalstva, geografska lega itd. so elementi eksistenčnega minimuma. Vendar je vsem delavcem skupna ena težnja: zaslužiti toliko, da je zadostno za vzdrževanje njega samega in njegove družine. Jasno je, da se ne da tu določiti neka stalna vsota, ki bi veljala za vse kraje, vse čase in vse ljudi. Vendar bi mogla država to važno vprašanje rešiti z natančno preučitvijo eksistenčnega minimuma z mezno statistiko.

Osnova pravične plače je torej ta, da zasluži delojemalec vsoto, ki je zadostna za vzdrževanje njega samega in njegove družine. Seveda se mora pri določitvi te plače gledati tudi na razmere v podjetju in na zahteve obče blaginje. Razmere v podjetju so včasih take, da ne prenese za gotovo dobo pravičnih plač, ne da bi propadlo in potegnilo v nesrečo še ostalo delavstvo. Seveda, če nosi manjše do-

V petek pred sv. Jožefom vsi na akademijo C. K. D., ki bo v Del. zbornici ob 8. uri zvečer Vstopnine ni!

Vstopnine ni!

bičke radi podjetnikove malomarnosti, pomanjkanja podjetnosti, tedaj ni to upravičen vzrok, da bi se delavcem plače zmanjšale.

Pa tudi zahteve obče blaginje morajo vplivati na višino plač. V času brezposelnosti so visoke plače krivične. Socialna pravičnost zahteva, da se plače tako uravnajo, da more čim največ delavcev dobiti dela in primernih dohodkov za življenje. Pri dobri volji bi se dalo z malim trudom doseči pravično višino plač. Do te dobre volje pri večini delodajalcev ne bo prišlo, zato pa mora delavstvo zahtevati, da poseže država vmes, da uzakoni načelo pravičnih plač in da poskrbi za točno izvajanje tega načela. **Delavstvo mora torej zahtevati, da postane načelo pravičnih plač državljanska in sploh človečanska pravica.**

SLABOST IN UTRUJENOST.

Izbrpanost, prevelika občutljivost, so pogosto samo posledice pomanjkljive cirkulacije krvi. Tu se zmeraj dobro obnese masaža s Fellerjevim Elsafluidom, preizkušenim domačim sredstvom in kozmetikom. Poskusna steklenica 6 Din, dvojna steklenica 9 Din povsod. Po pošti 9 poskusnih ali 6 dvojnih ali 2 veliki specialni steklenici 62 Din franko pri lekarnarju Eugen V. Feller, Stubica Donja, Elsatrg 349. Savska banovina.

To in ono

Ljutomer. Naša fantovska Marijanska kongregacija bo priredila skupno s prosvetnim društvom na delavski praznik sv. Jožefa slavnostni sestanek v dvorani Katoliškega doma. Na programu je poleg petja, govora in deklamacij tudi prav lepo delavsko skioptično predavanje socialne vsebine: »Cerkve in delo«. Zanimale vas bodo zlasti skioptične slike. Vse so vzete iz delavskega življenja. Vabimo vse naše fante in moške, da se tega sestanka gotovo udeležijo. — Naslednjega dne, v nedeljo, dne 20. marca, pa uprizori naše prosvetno društvo v istih prostorih znano rimsko igro iz Konstantinovih časov »V tem znamenju boš zmagal«. Igra prikazuje Konstantinovo zmago in spreobrnjenje in najdenje Kristusovega križa po cesarici Heleni. Predstava se prične ob pol štiri. Pridite pogledat.

Dev. Mar v Polju.

Prosvetno društvo »Polje« vabi vsako in drugo delavstvo k predstavi drame »Bratje«, ki jo je spisal med nami bivajoči pisatelj g. kurat Jalen. Drama se uprizori dvakrat in sicer na praznik sv. Jožefa ob 8 zvečer in v nedeljo po prazniku ob 4 popoldne. Vstopnina navadna. Dvorana kurjena.

V ponedeljek, 21. marca ob 8 zvečer pa je v domu delavski prosvetni večer. Na sporedu je poleg petja, godbe in filmskega prizora tudi delavsko predavanje o temi: »Kedaj bo konec sedanje gospodarske in drugih kriz? Delavci! Naši prosvetni večeri se vrše vedno ob nabito polni dvorani. Ne zamudite posetiti tudi to zelo važno predavanje.

Po štirih mesecih počitka je imel občinski odbor v torek sejo. Mesto razrešenih delavskih obč. odbornikov Kukovice in Bezlaja,

ter odstopivših Lajevca in Mejača so bili imenovani: Ing. Reš in Zagar iz papirnice ter veletrgovca Grad in Sirknik, iz Zg. in Sp. Kaniža. Med 25timi občinskimi odborniki je sedaj tudi 8 gostilničarjev in skupno 4 mesarjev, ostali kmetje in 2 delavca, in to v pretežni delavski občini. Okoli 25% delno ali popolno brezposelnih zelo zanima, kaj se je z ozirom na množico brezposelnih ukrenilo na občini, kako se je rešilo okrog 50 prošenj za brezp. podporo. Saj nekatera brezposelna družina naravnost stradajo. Brezposelnih vsekakor pričakujejo od občine pomoči. Potek in izsledke sklepe seje bomo v prihodnjih številkah priobčili.

Akademija. Pridite vsi na akademijo, ki jo priredi Centrala Krekovi družin v petek zvečer ob 8 v dvorani Delavske zbornice na predvečer sv. Jožefa. S to akademijo proučevanja Centrala Krekovi družin svojo desetletnico. Borci, najmlajša naša veja pa svojo pestnico.

Dnevni red: Nagovor tov. J. Rozmana, starešina C. K. D. uvodna scena. Večerni zbor (s pevskimi, glasbenimi in dramskimi točkami, z igrami, nagovori, deklamacijami i. t. d.) Pred akademijo, od pol sedme ure dalje bo v vestibulu pred veliko dvorano mala razstava našega dela. Pridite pogledat razstavo in akademijo. Vstop je prost. Programe akademije boste dobili pred dvorano po ceni Din 2.

NOVI OBRJNI ZAKON IN VAJENCI

Dne 9. t. m. je stopil v veljavo novi obrjni zakon. Po § 258 se mora skleniti pismeni dogovor o učni dobi in načinu ter pogoji učenja med mojstrom in učencem, odnosno njegovim zastopnikom.

Ban dravske banovine je izdal odredbo, če so v kateremkoli obratu vajenci na dan, ko stopi v veljavo obrjni zakon, v učenju brez pismene pogodbe, da se mora ista skleniti za preostali čas najkasneje do 9. aprila 1932.

Kolodvorski misijon v Ljubliani

Odkar je postala Ljubljana važno križišče s severa na jug in z vzhoda na zahod se pojavlja na ljubljanskem kolodvoru vedno več potujočega ženstva. Kdor je opazoval pri prihodu ali odhodu vlakov množice potnikov, je lahko opazil tu pa tam plaho deklet ali ženo, ali morebiti tudi skupino deklet, od katerih je ena boječe povprašala sopotnika po tem in onem in, da ji je ta dal mimogrede odgovor, ali pa tudi ne. Bil je morda tudi priča sumljivega pogovora ali namigavanja, ki mu pa konca ni dočakal. Tako so te malo ali slabo informirane dekleta odšla na vlico in tam tavalje dolge ure, preden so se dovprašala do tja, kamor so želela.

Da se temu odpomore, bo v kratkem začel v Ljubljani na glavnem kolodvoru posloovati Kolodvorski misijon.

Kaj pa je to Kolodvorski misijon? Pri

nas je še to malo znana beseda in bo najbrž našo javnost nekoliko iznenadila. Nihče naj ne misli, da bo morebiti kdo na kolodvoru pridigoval in potnike izpreobračal. Kolodvorski misijon je skrb za potujoče ženstvo, zlasti za dekleta, ki prihajajo v mesto, pa so tam neznane in se ne vedo kam obrniti.

Ob prihodu vlaka pričakuje na peronu gospodična ali gospa z belo-rumenim-belim odznakom na rokavu in se zavzema za došle potnice, ki potrebujejo kakršnekoli pomoči in sveta. V posebni pisarni Kolodvorskega misijona — ponekod kar na kolodvoru — v Ljubljani v palači Vzajemne zavarovalnice na Masarykovi cesti nasproti glavnega kolodvora dobe vse informacije in navodila. Pisarna Kolodvorskega misijona jim označi pot, če pridejo v mesto zaradi službe in jim po potrebi tudi oskrbi prenočišče ter jih varuje, da ne padejo v roke brezvestnim ljudem.

S tem je na kratko označeno delo Kolodvorskega misijona; iz tega pa je tudi razvidno, da je Kolodvorski misijon zelo važna socialna naprava, ki zasluži zanimanje in podporo vse naše javnosti.

S'arostno zavarovanje rudar ev

V Belgradu so se začeli razgovori med predstavniki rudarske industrije v Dravski banovini in med zastopniki rudarskega ministrstva glede končnoveljavne ureditve pokojninskega sklada za slučaj starosti. Predstavniki industrije so predlagali, da bi se ustvarila zakonska možnost, da se delavstvo priključi k pokojninskemu zavodu. Razgovori so pomembni, ker so se začeli na iniciativo nekaterih rudarskih podjetij, ki smatrajo, da v sedanji gospodarski konjunkturi ne morejo plačevati zakonito določenega odstotka od vsake tone za pokojninski sklad svojega delavstva ter smatrajo za boljše izhod, če bi se delavstvo vpisalo v Pokojninski zavod. Delavski zastopniki še niso bili pozvani, a bodo takoj, čim bo rudarsko ministrstvo smatralo njihovo prisotnost za potrebno. Ni verjetno, da bi ministrstvo pristalo na predlagano iniciativo, ker bi sicer kontrola nad Pokojninskim zavodom prešla iz rok privatnih nameščencev, ki so ga ustanovili, v roke industrije, česar odgovorni krogi ne smatrajo za oportuno.

Pismo urednika

Tovariši!

Za praznik Gospodovega vstajenja mora biti material zbran brezpogojno v ponedeljek do 10 ure popoldne. To brezpogojno. Nameravamo končati z listom en dan prej!

Vsem tovarišem sodelavcem se prav iskreno zahvaljujem v imenu našega pokreta za sodelovanje. Samo še dva koraka manjkata, pa bi mogli izdajati »Del. Pravico« povečano — na 6 straneh. Fantje, če je v naših žilah prava mladost, napravimo še ta dva koraka — kljub krizi. — Dokler smo pa vezani na 4 strani, upoštevajte to. Zato naj bodo članki — razen prve strani — če le mogoče največ enokolonski. Nikar ne ponavljajte misli. Ko misli svoje skladaš na papir, še enkrat obtesaj!

Sicer je trda za papir, vendar ne tlačite. Tak članek je zelo težko popravljati. To je pa potrebno.

Upoštevajte to: Urednik mora vedeti, da ima opraviti s cenzuro, mora gledati na to, da ne izgubi naša ideja temeljno črto, povrh pa še te štiri strani.

Urednik.

Možem in mladeničem ljubljanske župnije

Možje, mladeniči! God sv. Jožefa — 19. marca — je posebno vaš praznik. Sv. Jožef je bil delavec, kateremu je bila v varstvo izročena najvišja inteligenca, sam božji Sin. Svojo nalogo je izvrševal v največji nadlogi in v hudem pomanjkanju vsega. Ali ni prav, da se v krizi naših dni zatečete k njemu vsi brez razlike stanu, inteligenti in delavci? Naj bo praznik sv. Jožefa vaš dan! Najvljudneje Vas vabimo, da ga praznujete takole: prejmite na praznik sv. zakramente; jutraj bo po vseh cerkvah skupno obhajilo mož in mladeničev. Zvečer ob 6 bo pa v stolnici skupna prazniška pobožnost za možje in mladeniče iz vseh ljubljanskih župnij. Pridigoval bo prevzvišeni g. škof dr. Gregorij Rožman. Po pridigi bodo slovesne liturgije sv. Jožefa in blagoslov. Ta večerna pobožnost je izključno za možke. — Ljubljanski župniki.

Čitaj „Delavsko Pravico“!

ANTON LEGAT
LJUBLJANA
Miklošičeva c. 28
SPECERIJA, DELIKATESE
ZAJUTRKOVALNICA
LASTNA
MODERNA PRAŽARNA
ZA KAVO

Za naš
naj se kupujejo naši domači proizvodi:
prah za pecivo, vanilin, sladkor,
rumenilo in pudring praški znamke »ADRIA«
Za najboljšo kakovost se daje popolno jamstvo.

Hermann Suderman:

GOSPA SKRB

Roman

»Tu spi ta, tu spi oni« — vedel je skoraj za vsako gomilo, kdo je našel pod njo pokoj.

In končno se je kopajoča roka podrgnila ob stekleni črepinji, ki je vznihala iz globine... Ustavil se je in previdno tipal okrog... Črepinja je bila najbrž tista, ki jo je Greta odnesla zgodaj v jeseni na grob, da bi zanjo dejala aster; zelena črepinja od steklenke z ostrimi, koničastimi robovi — da, bila je prava. Še so tičala v njej vela stebila. In zraven nje venec, venec iz resja, ki se je prikazal ves trd in zmrzel kakor kamenit obroč, tega je sam položil sem, ko je bil zadnjič na grobu.

Ko je videl peščico snega, ki je skrivala njegovo najdražje, kako leži vsa bela in mirna pred njim, je padel na kolena in pritisnil svoj žareči obraz v belo peno snežink.

»Jaz sem vsega kriv, mati,« je tožil, »nisem pazil na nju, pustil sem, da sta podivjala. Ne sodite pa mati, saj nista vedeli, kaj počneta... Ampak jaz vas prosim, mati, dajte, da bom vedel, kako naj ravnam... Pošljite mi eno samo edino besedo čez grob nazaj... pogledjte, klečim tu in ne vem, ne kod, ne kam.«

In potem se mu je v hipu zazdelo, kakor da tudi on nima pravice, da bi ležal na tem mestu. Kakor da se je nanj zvalila sramota, ki je zadela sestri. Psoval se je, da je bojzljivec, sebičnež in lenuh, da je tako dolgo ostal v brezdelju, ne da bi si upal tvegati kaj stvarnega.

»Hočem storiti, mati, še to noč,« je zaklical in skočil kvišku. »Nase se ne bom prav nič oziral, zadnji ostanček ponosa dam, samo da bom rešil sestri.« — Z dvignjenimi rokami je prisegel to in potem je odhitel na poljano.

Kake tri ure je divjal po zasneženih potih. Moralo je biti okrog osmih, ko se je utrujen in brez diha ustavil pred vrati na Lotkeimu.

»Nocoj je ne bosta popihala,« je rekel. Ko je spet dobil vrata zaprta, se je po trebuhu splazil pod omrežjem — — — kakor je sicer videl le pri psih.

Okna gospodarskega stanovanja so bila jasno razsvetljena; a za spuščeni zastori ni bilo mogoče doznati nobene stvari iz notranjščine; le odtrgano petje in kratek smeh je donel na prosto.

Hišna vrata so bila odprta. Na temnem hodniku se je za hip ustavil, da se mu je poleglo divje utripanje srca. Potem je potrkal.

Ulrihov glas je zavpil. »Naprej!«

Brata sta ležala iztegnjena na dolgi zofi. Noge prvega so se iztezale ob glavi drugega. Kazala sta sliko najpolnejše mirne vesti in dušne zadovoljnosti. Vsak od njiju je v votli roki ravnovesil velik kozarec groga; pred njima na mizi je stala kadečca se posoda s punčem.

Pri pogledu nanj sta se tako prestrašila, da sta pozabila vstati. Obležala sta vsa okamenela in strmela vanj.

»No!« je zavpil Ulrih, ki se mu je prvemu povrnil govor, in Fric je spustil kozarec, ki je zažvenketal na tla. Nato se je sklonil in z veliko vnemo pobiral črepinje.

»Saj si kar lahko mislita, čemu prihajam,« je izpregovoril Pavel in v zasneženi obleki počasi stopil do mize.

»Ne,« je dejal Ulrih, ki se je počasi vzravnaval. »Niti slutiva ne,« je potrdil Fric, ki se je previdno umaknil za bratov hrbet.

»Saj sta dobila moje pismo?« je vprašal Pavel. »Ničesar ne veva o kakih pismih,« je odvrnil starejši in mu izzivajoče zrl v oči.

»Najbrž, da se je izgubilo na pošti,« je hitro pristavil mlajši.

»Le pomislita. 16. novembra je bilo,« je govoril Pavel.

Tedaj sta se začela temno spominjati, da so jima res prinesli neko pismo.

»A se nisva mogla spoznati v njem in sva ga vrgla v ogenj,« je pojasnil Ulrih.

»Pustita ovinke,« je odvrnil Pavel. Prav do bro vesta, kaj je vajina naloga.«

Zmajala sta z rameni in se spogledala, kot da bi govoril po špansko.

»Nisem prišel, da bi igral z vama komedije,« je nadaljeval Pavel, »mojima sestrama sta vzela čast in jima jo morata vrniti.«

Ulrih se je popraskal po glavi in dejal:

»Ljubi Meyhöfer, to je huda reč — in kar tako meni nič, tebi nič se to ne da opraviiti. — Sedi malo in izpij kozarec punča z nama, — tako bomo prej prišli do cilja.«

»Da, brž in zložno,« je dodal Fric ter vstal, da bi prinesel dva nova kozarca.

»Hvala,« je odgovoril Pavel, »nisem žejen.« Vanj se je vrtalo zamolklo občutje, da ga brata tudi zdaj obsipata z zasmehom, kakor vse življenje.

Okrog udov mu je leglo nekaj kakor železne sponke. Zdel se je samemu sebi čisto mlahov in brez moči.

»No, seveda če prihajaš takole,« je odvrnil Ulrih, navidez razžaljen, potem sploh ne govoriiva s teboj. Nimam prav nič veselja, da bi si pokvaril sveti večer.«

»In, da bi se nama punč shladil,« je pristavil Fric.

Pavel je z otrplim pogledom meril zdaj enega, zdaj drugega. Kako je bilo mogoče, da sta ta dva človeka, ki sta si naprtla težko krivdo, stala pred njim ponosno in prevzetno, on pa, ki je želel samo svojo pošteno pravico, je trepetal in se tresel kakor zločinec.

»Le če se boš vrnil domov brez tolažbe?« je vpil boječ glas v njem. — »Ne razjezi ju — misli na to, kar si prisegel materi! Ne smeš se ozirati nase!«

»No — ali boš pil ali ne boš pil?« je jezno zavpil Ulrih.

»Nase se ne smeš ozirati!« je spet zaklical glas. Sklonil je glavo in dejal s hripavim glasom.

»Torej — prosim!«

Brata sta si vrgla smejoč se pogled in Fric je dvignil čašo ter rekel:

»Živijo praznik!«

»Živijo praznik!« je momljaj in se davil z vročo pijačo, čeprav mu je gnus naraščal do grla.